

N:o 26.

Ank. till Riksd. kansli den 18 mars 1892, kl. 2 e. m.

*Laguskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om revision
af lagen angående lösdrifvares behandling.*

2 och 3 §§ samt sista stycket i 6 § af lagen angående lösdrifvares
behandling den 12 juni 1885 hafva för närvarande följande lydelse:

2 § 1 mom: »Den som beträdes med lösdrifveri må anhållas af
krono- eller polisbetjent eller tillsyningsman, och varde den anhållne
ofördröjligen instäld till förhör å landet inför ortens kronofogde eller
länsman och i stad inför stadsfiskal.

Befinnes, vid förhöret sådant fall vara för handen, som i 1 § af-
ses, må den som håller förhöret meddela den anhållne varning samt
för honom uppläsa och till honom öfverlemna skriftligt besked angående
varningens meddelande och skälen derfor.

I händelse varning meddelas, skall protokoll upprättas öfver för-
höret, upptagande anledningen till detsamma och hvad den anhållne
till sin ursäkt förebragt, äfvensom redogörelse för hans lefnadsomstän-
digheter samt beskrifning öfver hans utseende, så ock intyg derom,
att beskedet blifvit honom tillstäldt; skolande afskrift af protokollet till
Konungens befallningshafvande i länet insändas så tidigt, att det inom
den i nästföljande mom. omförmälda tid kan vara för Konungens be-
fallningshafvande tillgängligt.»

2 mom: »Vill den, som erhåller varning, varda i saken vidare
hörd, ege han hos Konungens befallningshafvande i länet antingen
personligen anmäla sig till förhör eller ock inkomma med skriftliga på-

minnelser inom tre dagar, om den varnade anhållits i stad, der Konungens befallningshafvande har sitt säte, men eljest inom fjorton dagar från varningens meddelande; och skall den varnade, hvilken det ej är betaget att med posten insända påminnelserna, om hvad sålunda står honom öppet erhålla underrättelse, som jemväl intages i beskedet.»

3 mom: »Sedan förhör hållits eller påminnelser afgifvits, som i nästföregående mom. sägs, eller ock den därför bestämda tid tilländagått, utan att den varnade låtit sig afhöra, skall Konungens befallningshafvande taga den meddelade varningen under ompröfning och, om han finner den befogad, kungöra den för rikets polismyndigheter.» och

4 mom: »Är anhållen lösdriofvare okänd och undandraget han sig att uppgifva namn eller hemort, eller förekommer skälig anledning att hans uppgift derom är osann, och kan rätta förhållandet ej af betyg, som af lösdriofvaren innehafvas, eller annorledes genast utredas, skall han häktas och sändas till Konungens befallningshafvande i länet, och må Konungens befallningshafvande antingen hålla honom i häkte, till dess tillförlitlig upplysning i sagda hänseenden vunnits, eller sända honom till Konungens befallningshafvande i annat län, der anledning är att sådan upplysning lättare står att vinna. I fall, som nu är nämndt, ankomme på Konungens befallningshafvande att meddela varning och densamma kungöra såsom förr är sagdt.»

3 § 1 mom: »Varder någon, innan två år förflutit sedan honom meddelad varning blifvit kungjord, beträdd med lösdriofveri, må han, efter det förhör, på sätt i 2 § 1 mom. sägs, med honom hållits, häktas och sändas till Konungens befallningshafvande i länet, dit jemväl afskrift af förhørsprotokollet skall insändas.»

2 mom: »Konungens befallningshafvande hälle ytterligare förhör med den häktade och låte i protokoll öfver förhöret anteckna hans lefnadsomständigheter samt införa prestbetyg och läkarebetyg för den häktade jemte beskrifning öfver hans utseende och uppgift å den ort, som efter ty i 10 § sägs skall såsom hans hemort anses. Finnes den häktade hafva gjort sig skyldig till lösdriofveri å tid, som i 1 mom. sägs, må Konungens befallningshafvande döma honom till tvångsarbete från och med en månad till och med ett år. Har han förut undergått dylikt tvångsarbete eller straffarbete, eller förekomma eljest försvärande omständigheter, må tvångsarbetstiden utsträckas till högst tre år.»

3 mom: »Pröfvar Konungens befallningshafvande sådana mildrande omständigheter vara för handen, att den häktade, ändå att han befunnits skyldig till lösdriofveri, icke skäligen bör till tvångsarbete dömas, eger Konungens befallningshafvande meddela honom förnyad varning

samt ställa honom på fri fot; börande varningen kungöras såsom i 2 § sägs.»

samt sista stycket i 6 §: »Konungens befallningshafvandes beslut angående varning må ej öfverklagas utan i sammanhang med besvär öfver utslag, hvarigenom tvångsarbete blifvit ådömdt.»

Vidare bestämmes i 16 § af samma lag, att i stad, der poliskammare finnes, poliskammaren i fråga om lösdrifvares behandling skall utöfva den myndighet, som enligt lagens föreskrifter i öfrigt tillkommer Konungens befallningshafvande, dock att poliskammare icke eger att förordna om sådan frigifning af en till tvångsarbete dömd person, som i 13 § af ifrågavarande lag omförmäles. Likaledes medgifver nyss berörda 16 § rätt för polismästare eller i stad, der sådan ej finnes, Konungens befallningshafvande att åt poliskommissarie eller annan polisman uppdraga fullgörandet af de åligganden beträffande lösdrifvare, som i regel tillkomma stadsfiskal.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 145, hvilken blifvit till behandling af utskottet hänvisad, erinrar nu herr *Hedin*, huru som lagstiftarens främsta uppgift vid utarbetande af gällande lag angående lösdrifvares behandling allmänt erkändes vara att med frånträdande af anspråket på laga försvar i försvarslöshetsstadgans mening, enligt hvilken *blotta arbetslösheten, äfven den oföfvällade*, gjordes till föremål för straff, inskränka lagens verksamhet till dem, från hvilka fara syntes omedelbart hota samhället. Denna grundsats, hvilken klart uttalades i det anförande, hvarmed dåvarande chefen för justitiedepartementet i statsrådet framlade komiterades förslag till lag i ämnet, vore också, fortsätter motionären, tillämpad i gällande lagstiftning på ett sätt, som onekligen utmärkte ett betydande framsteg i jemförelse med de grundsatser, hvarpå 1846 års försvarslöshetsstadga hvilat. Men det hade dess värre befunnits, att *lagskipningen* lyckats förvända lagens både bokstaf och anda derhän, att man hölle på att glida tillbaka till det förra eländet, som vore en den svåraste skamfläck för vårt lands rättstillstånd. Att detta varit möjligt, syntes bero af det enligt nu vunnen erfarenhet delvis olämpliga valet af myndigheter, åt hvilka lagens handhafvande blifvit anförtrödt.

Sedan motionären härefter lemnat en redogörelse för två af poliskammaren i Stockholm i början af innevarande år behandlade ärenden

rörande för lösdrifveri anhållna personer, till hvilken redogörelse — deraf enligt motionärens förmenande skulle framgå, att poliskammaren i båda de anmärkta fallen förfarit olagligt — utskottet tillåter sig hänvisa, anför motionären vidare:

»Inför dessa erfarenheter, om hvad lösdrifverilagen förvandlats till i polishänder, måste det första yrkandet blifva, att *allmän underdomstol ege att döma till den frihetsförlust, som kallas tvångsarbete.*

Jag föreställer mig, att i landsorten rådstufvurätten i länsresidensstaden lämpligen kunde träda i Konungens befallningshafvandes ställe.

All polismakt synes i följd af själfva sin natur tendera till godtycke, och vana vid utöfning af en sådan makt förvillar både de juridiska begreppen och känslan för laglighet. Må lagstiftaren undvika att lemna fritt spelrum åt frestelsen att låta den vrängt uttydda lagen träda i den personliga förargelsens tjänst, att näpsa en misshaglig person för något *annat*, än det man föregifver att han förbrutit.

Vidare synes mig *varningsrätten böra flyttas* från de i lagens § 2 nämnda underordnade tjänstemän — hos en del af hvilka det är påtagligt att man ej kan påräkna det omdöme, som utöfningen af denna ytterst grannliga befogenhet kräfver — *till Konungens befallningshafvande.* Med varningsrätten lagd i, till en del, för denna uppgift ytterst dåligt kvalificerade personers händer, med ett stadgande sådant som det i § 3 och det i sista stycket af § 6, med en sådan vårdslöshet i förfarandet som i de här ofvan omtalade tvenne målen förekommit, är en misshaglig persons frihet prisgifven åt enskild hämnd eller politiskt hat, när han ej är omgifven af det vidtförgrenade inbördes skydd, som den sociala öfverklass-ställningen förlänar.

Jag kan därför ock ej annat än ytterligare yrka, att *varning måtte få omedelbart och särskildt för sig öfverklagas.*

Jag vågar anhålla, att laguskottet måtte antingen utarbета de ändringar i lagtexten, som de af mig framställda förslag påkalla, eller ock föreslå en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om framläggande för nästa Riksdag af en i enlighet med dessa förslag verkställd revision af nu gällande lag angående lösdrifvares behandling.»

De ändringar i gällande lagstiftning rörande behandlingen af lösdrifvare, som motionären härofvän förordat, synes utskottet ingalunda önskvärda.

Hvad sålunda först angår förslaget att till allmän underdomstol — rådstufvurätten — öfverflytta den befogenhet att döma till tvångsarbete, som för närvarande tillkommer Konungens befallningshafvande eller, i stad der poliskammare finnes, sistnämnda myndighet, så möta mot samma förslag flera betänkligheter af vigt. Äfven om, hvilket dock lärer med fog kunna ifrågasättas, en dylik anordning kunde antagas medföra större garantier för en tillfredsställande behandling af ärenden utaf ifrågavarande art, än om dessa fortfarande i sitt tidigare stadium handläggas af myndigheter, hvilka i öfrigt hafva tillämpningen af slika ärenden sig anförtrodd och sålunda måste vara mera förtrogna med dessas natur, torde den föreslagna anordningen i allt fall icke stå rätt väl öfverens med tvångsarbetets karakter att utgöra, icke ett verkligt straff, utan en af omsorgen för allmänt väl påkallad skyddsåtgärd från samhällets sida. Denna dess karakter kräfver nemligen med nödvändighet för lagtillämpningen ett större mått af frihet vid bedömandet af samtliga på det konkreta fallet inverkande omständigheter, än som enligt gällande processsystem är domstol tillmätt. Fullt följdriktigt har också den gällande lagstiftningen (se 2 och särskildt 3 mom. i ofvan citerade 3 §) lemnat vederbörande myndighet fritt att med ett af omständigheterna i målet påkalladt åsidosättande af den stränga rättens kraf låta bero vid en förnyad varning för påföljden af fortsatt lösdrifveri. Jemte det lagstiftaren sålunda egnat tillbörlig uppmärksamhet åt den säregna beskaffenheten af den förseelse mot samhällsordningen, som ligger i ett fortsatt lösdrifveri, har den, å andra sidan, genom att bereda den till tvångsarbete dömda tillfälle att få sin talan pröfvad af landets högsta domstolsmyndighet, förstått att skapa ett enligt utskottets uppfattning tillfyllestgörande korrektiv mot godtyckligheter från myndigheternas sida. Att nu, på sätt motionären förordat, utbyta denna, såsom utskottet sökt visa i sakens natur väl grundade anordning af ett blandadt administrativt-judicielt förfarande mot ett rent domstolsförfarande, har vidare den betänklighet med sig att, oafsedt det ökade antal instanser, som af en dylik åtgärd blefve en följd, afgörandet af ett ärende, som framför allt påkallar en skyndsam behandling, skulle rätt väsentligt fördröjas. Slutligen må anmärkas, att i motsats till hvad motionären synes vilja göra gällande, erfarenheten gifver vid handen, att behandlingen af lösdrifvare är ganska mild, och att Konungens befallningshafvande ej sällan söka att efter förmåga bereda de för lösdrifveri häktade anställning i tjänst hos arbetsgifvare.

Vidkommande härefter förslaget att i Konungens befallningshafvandes hand lägga utöfvandet af den varningsrätt i första hand, som

för närvarande tillkommer, å landet kronofogde eller länsman samt i stad stadsfiskal eller med tillämpning af bestämmelsen i ofvan anförda 16 § poliskommissarie eller annan polisman, må till en början erinras, att — hvad motionären synes icke tillräckligt hafva beaktat — poliskammare, i stad der sådan finnes, med allenast ett undantag är likställd med Konungens befallningshafvande och att sålunda, då motionärens framställning icke emot dess uttryckliga hänvisande till de tjänstemän, som i lagens 2 § omförmälas, får antagas åsyfta jemväl poliskammare, förslaget, derest detsamma bifölles, i hvarje fall, komme att gälla allenast de städer, som sakna poliskammare.

Såsom utskottet redan antydt, finner sig utskottet emellertid icke kunna tillstyrka ett dylikt bifall. Genom förslaget antagande skulle nemligen en af de väsentligaste fördelarne af den gällande lagstiftningen i ämnet helt och hållet gifvas till spillo och ett betänkligt steg tillbaka till den forna försvarslöshetsregimen tagas. En af dennas erkänt största olägenheter bestod, som bekant, i de talrika häktingar och fängstransporter, som voro en nödvändig följd af föreskriften om den försvarslöses inställande inför Konungens befallningshafvande. Uppenbart torde nu vara, att dessa med rätta öfverklagade missförhållande å nyo skulle kallas till lif, derest varningsrätten lades omedelbart i Konungens befallningshafvandes hand. För öfrigt kan anmärkas att, då det i hvarje fall tillkommer Konungens befallningshafvande att pröfva befogenheten af en meddelad varning och att medelst varningens *kungörande* gifva densamma betydelsen af något annat och mera än en blott privat förhandling mellan den för lösdrifveri anhållne och myndigheterna, lösdrifvaren, noga sedt, icke kan sägas hafva erhållit en *verklig* varning, förr än varningsåtgärden blifvit af Konungens befallningshafvande pröfvad och, om den godkännes, kungjord. Att nu de tjänstemän, hvilka för närvarande hafva sig anförtrodd den omedelbara uppsigten öfver lösdrifvare och i sådant afseende ega att meddela varning för påföljden af lösdrifveri, i allmänhet icke skulle vara lämplige att handhafva detta onekligen grannlaga värf, lærer icke kunna med fog påstås. Utskottet, som grundlagsenligt saknat befogenhet att ingå i någon slags pröfning af eller uttala sig rörande det sätt, hvarpå varningsrätten i det ena af de båda utaf motionären anmärkta fallen utöfvats, vill i förevarande hänseende allenast erinra att med den anordning af varningsförfarandet, för hvilken utskottet ofvan redogjort, vederbörande myndighet städse är i tillfälle att, der någon gång ett missförstådt tjänstenit fått göra sig gällande, undanröjda de menliga

verkningarna deraf äfvensom att i allmänhet öfva tillsyn derå, att författningens bestämmelser behörigen efterlefvas.

I fråga slutligen om motionärens förslag, att rätt till särskild klagan öfver en i behörig ordning meddelad varning måtte medgifvas den varnade, tillåter sig utskottet erinra, huru som mot detta förslag möter den redan under förarbetena till gällande lagstiftning i ämnet framhållna betänklighet, att då klagan öfver ifrågavarande, af administrativ myndighet vidtagna åtgärd icke lär kunna ske annorledes än i administrativ väg, förvecklingar lätteligen kunna uppstå emellan de administrativa och judiciella myndigheterna, i det att frågan om tvångsarbets ådömande ofta nog kan varda beroende af utgången i administrativ väg af den klagan, som förts öfver en meddelad varning. Vid närmare eftersinnande torde den föreslagna klagorätten icke heller finnas behöfelig. Såsom redan blifvit framhållet, har en meddelad varning derutinnan en allenast *vilkorlig* betydelse, att dess effektivitet stälts i beroende af den varnades uppförande under en viss längre tidrymd efter varningens kungörande; och torde vid sådant förhållande behofvet af ett rättsmedel först då blifva ur praktisk synpunkt kämbart, när i anslutning till och på grundvalen af den en gång meddelade varningen tvångsarbete blifvit den varnade ådömdt.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt föranlåtes utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 mars 1892.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer:

dels af herrar *Lilienberg, F. Andersson, H. Andersson* och *Näslund*, hvilka ansett, att utskottets hemställan bort hafva följande lydelse:

»Huruvida Konungens befallningshafvande och poliskammare skulle ega att till pröfning upptaga och afgöra frågor rörande lösdrifvares

dömande till allmänt arbete, eller om detta borde öfverlemnas åt domstol, var föremål för öfverläggning inom den komité, som uppgjorde förslag till nu gällande lag angående lösdrifvares behandling. Det hufvudsakliga skäl, som anfördes emot öfverlemnandet till domstolarne, var att underdomstolarne på landet icke äro permanenta. Att, såsom i nämnda lag är stadgadt, låta mål i första instans behandlas af administrativ myndighet och derefter af domstol är enligt utskottets åsigt allt annat än lämpligt. Vål finnes ett exempel på en dylik anordning i fattigvårdsförordningen, men innan förslaget härom upphöjdes till lag, mötte det skarpa gensägelser, och det gifna exemplet manar sannernligen icke till efterföljd. Emellertid kan tvekan uppstå, huruvida den discretionära befogenhet, Konungens befallningshafvande eger, nemligen att, då en person gjort sig skyldig till tvångsarbete, låta det stanna vid varning, lämpligen bör åt domstolarne öfverlemnas. Hvad angår förslaget, att varning, som bör föregå lösdrifvares dömande till tvångsarbete, borde öfverflyttas till Konungens befallningshafvande, så lærer det icke kunna förnekas, att genom nu gällande lagbestämmelse en af de största olägenheterna af den forna lagstiftningen, bestående i talrika häktningar och fängstransporter, föranledda af den försvarslöses inställande inför Konungens befallningshafvande, upphört, men å andra sidan måste det, såsom redan blifvit anmärkt i det utlåtande, fängvårdsstyrelsen afgaf öfver förslaget till lagen om lösdrifvare, förefalla betänkligt att lägga pröfningen, huruvida omständigheter äro för handen, som föranleda dertill, att en person bör behandlas såsom lösdrifvare, i en underordnad tjänstemans hand. Endast undantagsvis och hufvudsakligen endast då förhör blifvit begärdt, lærer det kunna antagas, att Konungens befallningshafvande, öfverhopad som denna myndighet ofta är af andra göromål, skulle ingå i pröfning af berörda omständigheter. Beträffande slutligen motionärens förslag, att varning måtte få omedelbart och särskildt för sig öfverklagas, har utskottet ansett denna preliminära åtgärd, som är af den betydelse, att den, mot hvilken den vidtagits, kan, så snart han derefter beträdes med lösdrifveri, dömas till tvångsarbete, vara af beskaffenhet, att klagan öfver densamma borde få särskildt föras.

Af det ofvan anförda framgår, att utskottet funnit motionen i flera hänseenden beaktansvärd, men då de i densamma framställda förslag äro af så genomgripande art, att de efter utskottets mening kräfva, för att kunna genomföras, en revision af lagen angående lösdrifvares behandling i dess helhet, och utskottet tvekar att tillstyrka en sådan revision, som hufvudsakligen skulle grundas på principiella skäl, så snart efter

det genom båda statsmagternas samverkan lagen kommit till stånd, föranlåtes utskottet hemställa etc.»

dels af herrar *J. Anderson* och *O. Erickson* emot vissa delar af motiveringen;

samt *dels* af herr *Mankell*, som ansett, att utskottet i anledning af motionen bort tillstyrka en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes låta underkasta lagen angående lösdrifvares behandling den 12 juni 1885 en revision, hvarigenom de vådor för den personliga friheten, som genom dess nuvarande tillämpning visat sig kunna uppstå, måtte undanrödjas, samt derom till nästkommande Riksdag framlägga förslag.

Härjemte har herr *Wester* begärt få antecknadt, att han icke deltagit i detta ärendes slutliga behandling inom utskottet.
